

Алишер Навоийнинг туркий халқлар маънавий хазинасига қўшган хиссаси бекиёс. У зотнинг яратган шох асарлари инсоният рухий-маънавий дунёси намояндалари Жалолоддин Румий, Хофиз Шерозий, Данте, Вильям Шекспир, Лев Толстойлар ижод намуналари билан бир сафда туради. Агар киёсласак, баъзи ўринларда Алишер Навоий асарларидаги юксак гуманистик гоёлар ифодаси “классик” дея эътироф этилган кўплаб Гарб адиблариникидан кўра устунрок эканлигига гувоҳ бўламиз. Шу маънода мустакил мамлакатимиз ёшларини баркамол инсон қилиб тарбиялашда хазрат Навоий асарлари муҳим аҳамият касб этади. Умуман, Алишер Навоий барчамизни рухий поклашга, маънан юксалтиришга қодир безавол маънавий кудратдир.

Истиклолгача бўлган даврда Алишер Навоий ижодига нисбатан тор маънода ёки сиёсийлаштирилиб ёндашилганлиги бугун сир эмас. Шоир асарларининг нотўғри талқинлари, уни динга салбий муносабатдаги шахс сифатида тасвирлашга уриниш, тадқиқотларда Навоийнинг ижодий фаолиятдан кўра ижтимоий ва сиёсий ишларига ургунинг қаратилганлиги халқимизнинг буюк маънавий меросдан узок вақт бебахра қолишига сабаб бўлди. Мустакиллик шарофати билан аллома ижодкорнинг асарлари кенг миқёсда ўрганила бошланди, хазрат Навоий хақида биз билмаган кўплаб ҳақиқатлар рўёбга чиқди, шоир асарларидаги дунёвий ва илохий гоёлар ва бадиий маҳоратга оид масалалар ҳар томонлама тадқиқ қилишга киришилди. Юқорида таъкидланганидек, мутафаккир шоирнинг ижодини ўрганиш ва ҳис қилишга барчамиз эҳтиёжмандмиз, демак, бу хайрли ишларни келажакда яна катта ҳафсала билан давом эттиришимиз керак.

Ғарчи бугунги кунгача буюк шоир ижодига бағишлаб монография, илмий тадқиқотлар кўплаб эълон қилинган бўлса-да, турли қўлланма ва дарсликларда Навоий ижодига анчайин кенг ўрин берилса-да, Алишер Навоий ижоди яхлит қўлланма шаклида тақдим этилмаган эди. Шу маънода Д. Юсуповнинг мазкур ишига навоийшуносликдаги илк тажриба сифатида ёндашилса, мақсадга мувофиқ бўлади.

Мазкур қўлланма Алишер Навоий ҳаёти, навоийшуносликнинг шаклланиши, ривожланиши ва шоирнинг ижодий мероси таҳлил этилган мавзулар ҳамда шу мавзуларни жадвал, чизмаларда акс эттирган икки йирик қисми ўз ичига олади. Заъмонвий педагогик тажрибалар шуни кўрсатмоқдаки, талабага мавзуларни кўргазмали тарзда мультимедиа ва компьютер технологияларидан фойдаланиб тушунтириш кучли ижобий самарага эга. Қўлланманинг иккинчи қисмидаги жадвал ва чизмалардан айнан кўргазма, слайдлар тайёрлашда фойдаланиш мумкин.

Қўлланмада мустакилликдан кейинги Алишер Навоий асарлари талқинларида диний ва сўфиёна ёндашув, айна пайтда, турли ёндашувларнинг комплекс ҳолда, бир-бирини инкор қилмаган ҳолда олиниши алоҳида эътиборга молик жиҳатлардандир. Алишер Навоийнинг лирик мероси, хусусан, шоирнинг форсий шеърини билан боғлиқ таҳлиллар, “Ҳамса” таҳлилида бешликдаги ҳар бир дoston қириш ва хотима қисмларининг алоҳида кўриб чиқилганлиги, “Лисону-т-тайр” дostonининг гоёвий-бадиий хусусиятлари борасидаги қарашлар, Алишер Навоийнинг ёдномалари, адабиётшунослик, тарих ва тилшуносликка, ислом фикри ва тасаввуфга оид асарлари таҳлили қўлланманинг илмий қимматини оширган.

Умуман олганда, ўзбек мумтоз адабиёти тарихининг Алишер Навоий даврига бағишланган мазкур қўлланма ўзининг фактларга бойлиги, ўқувчига янги маълумотларни

бера олиши, содда ва тушунарли услуби билан нафакат талабалар, балки соҳа мутахассислари, кенг аудитория вакилларининг кизикишини уйғотишига умид билдирамиз.

Афтондил ЭРКИНОВ,
филология фанлари доктори